

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

GENEL KURUL
KARAR

ERCAN YILDIZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (2)

Başvuru Numarası : 2022/60188

Karar Tarihi : 8/7/2025

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucular : 1. Ercan YILDIZ

2. Fatih Özgür AYDIN

3. İbrahim ALGAN

4. Umut Gündüz ALTUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan kişilere verilen disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğince yapılan inceleme sırasında duruşmada hazır bulunma talep edilmesine rağmen yalnızca ses ve görüntü aktarımı yoluyla duruşmaya katılma imkânı verilmesi nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/6/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucular, başvuru tarihinde farklı suçlardan hükümlü olarak Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/İdare) bulunmaktadır. Ceza İnfaz Kurumu tutanaklarına göre 28/1/2022 tarihinde başvurucuların bulunduğu B-59 No.lu koğuşta kısmi arama için odaya girilmiş ve başvurucular üst araması yapılmak üzere havalandırma bahçesine çıkarılmıştır. Üst aramalarının yapıldığı esnada başvurucular *"Keyfi aramaya son!"* şeklinde slogan atmıştır.

7. Meydana gelen olay üzerine Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) başvurucular hakkında disiplin soruşturması başlatmıştır. Yapılan soruşturma sonucu Disiplin Kurulu 16/2/2022 tarihinde başvurucuların gereksiz olarak slogan atma eylemini gerçekleştirdikleri gerekçesiyle haklarında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca bir ay süre ile ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası uygulanmasına karar vermiştir.

8. Başvurucular, Ceza İnfaz Kurumunun kararına itiraz etmiş; itiraz dilekçelerinde de savunmalarını mahkeme huzurunda yapmak istediklerini beyan etmiştir. İtirazı inceleyen Adana 2. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 14/3/2022 tarihli duruşmada başvurucuları Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) kullanarak hazır etmiştir. Başvurucular savunmalarında SEGBİS vasıtasıyla kendilerini ifade edemediklerini ve mahkeme huzurunda savunma yapmak istediklerini beyan etmiştir. İnfaz Hâkimliği ise başvurucuların taleplerini değerlendirerek *"4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanunu'nun 6/3 maddesinde disiplin cezalarına karşı yapılacak itirazlarda, hükümlü veya tutuklunun savunmasının alınması gerektiği ifade edilmiş ve devamı fıkralarda 5271 sayılı CMK'ya atfı yapılmış olup CMK'nın 147 ve 196. maddelerinin sanık ifadesi alınmasında SEGBİS kullanımına imkân tanındığı, yine SEGBİS sistemi ile gerekli sesli ve görüntülü iletişimin sağlanarak doğrudan doğruyalık ilkesinin sağlandığı; ayrıca bu sistemin yargılama sürecini hızlandırarak AİHS'nin 6. maddesine konu adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkına katkı sağladığı göz önüne alınarak itiraz edenlerin yerinde görülmeyen taleplerinin reddine, ayrıca işbu değerlendirmenin ara karar mahiyetinde olması sebebiyle esas hükümle beraber itiraz yasa yoluna tabi olacağı hususunun itiraz edenlerin bilgisine"* şeklinde ara kararı vermiştir.

9. İnfaz Hâkimliği 23/3/2022 tarihli duruşmada başvurucuları yine SEGBİS vasıtasıyla hazır etmiş, başvurucular ise mahkeme huzurunda savunma yapmak istediklerini yinelemiş, slogan atma eylemine ilişkin olarak da söz konusu sloganı protesto amacıyla attıklarını beyan etmiştir.

10. İnfaz Hâkimliği 23/3/2022 tarihinde "...Kurumda her zaman ve habersiz şekilde arama yapılabileceğinin düzenlendiği, buna göre kurum personeline yasaya uygun şekilde gerçekleştirilen arama işlemine karşılık olarak şikâyet edenlerin slogan atma eyleminde bulunmalarının gereksiz bir davranış olduğu ve şikâyet edenlerin işbu gereksiz eylemlerinin kurum içerisindeki disiplini ve düzenli yaşamı bozmaya yönelik olduğu, şikâyet edenlerin gereksiz şekilde slogan atma eylemlerini işlediklerinin ikrarları ve tutanak içerikleri ile sabit görüldüğü..." gerekçesiyle başvurucuların itirazının reddine karar vermiştir.

11. Başvurucular, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 10/5/2022 tarihinde kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucuların itirazını kesin olarak reddetmiştir.

12. Başvurucular, nihai hükmü 20/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 2/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurucuların slogan atma eylemi nedeniyle ifade özgürlüklerinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri hakkında 19/10/2022 tarihinde başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun "İnfaz hâkimliklerinin görevleri" başlıklı 4. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi şöyledir:

"Hükümlü ve tutuklular hakkında alınan disiplin tedbirleri ve verilen disiplin cezalarının kanun veya diğer mevzuat hükümlerine aykırı olduğu iddiasıyla yapılan şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak."

15. 4675 sayılı Kanun'un "İnfaz hâkimliğince şikâyet üzerine verilen kararlar" başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"Şikâyet başvurusu, 5 inci maddede yazılı sürenin geçmesinden sonra veya infaz hâkimliğinin görev ve yetki alanı dışında kalan bir işlem veya faaliyete karşı ya da başvuru hakkı olmayan kimselerce yapılmışsa infaz hâkimi, başvuru dilekçesini esasa girmeden reddeder; şikâyet başvurusu başka bir yargı merciinin görevi içerisinde ise o mercie gönderir.

Şikâyet başvurusu üzerine infaz hâkimi, duruşma yapmaksızın dosya üzerinden bir hafta içinde karar verir; ancak, gerek gördüğünde karar vermeden önce şikâyet konusu işlem veya faaliyet hakkında resen araştırma yapabilir ve ilgililerden bilgi ve belge isteyebilir; ayrıca ceza infaz kurumu ve tutukevi ile ilgili Cumhuriyet savcısının da yazılı görüşünü alır. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K/5.md.) Disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkimi, hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verir. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K/5.md.) Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K/5.md.) İnfaz hâkimi gerekli görmesi durumunda hükümlü veya tutuklunun savunmasını ceza infaz kurumunda da alabilir.

İnfaz hâkimi, inceleme sonunda şikâyeti yerinde görmezse reddine; yerinde görürse, yapılan işlemin iptaline ya da faaliyetin durdurulmasına veya ertelenmesine karar verir.

İnfaz hâkimi, bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde 4/4/1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerine göre inceleme ve işlemlerini yürütür ve kararını verir.

İnfaz hâkiminin kararlarına karşı şikâyetçi veya ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından, tebliğden itibaren bir hafta içinde Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerine göre acele itiraz yoluna gidilebilir.

İtiraz, infaz hâkimliğinin kurulduğu yer ağır ceza mahkemesine ... yapılır. İnfaz hâkimi aynı zamanda bu mahkemenin üyesi olduğu takdirde itirazla ilgili karara katılamaz."

16. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin (4) numaralı fıkrası *"Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre sanığın aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle sorgusunun yapılabilmesi olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak sorgu yapılır."* şeklinde iken 15/8/2017 tarihli ve 694 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 147. maddesi ile *"Hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmalara katılmasına karar verilebilir."* şeklinde değiştirilmiştir. Bu KHK hükmü 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun'un 142. maddesi ile aynen kabul edilmiştir.

17. 20/9/2011 tarihli ve 28060 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) *"Ceza infaz kurumunda bulunanlar"* başlıklı 14. maddesi şöyledir:

" (1) Teknik altyapının hazır olması durumunda ceza infaz kurumunda bulunan kişi SEGBİS ile dinlenebileceği gibi, SEGBİS üzerinden duruşmalara da katılabilir.

(2) Talep eden makam, dinleme yapacağı kişinin kimlik bilgilerini, dinleme zamanını ve dinleme için yapılması gereken hazırlıkları ilgili ceza infaz kurumu yönetimine bildirir.

(3) İlgili ceza infaz kurumu görevlisi, ikinci fıkra da belirtilen talimatlar doğrultusunda, dinlenecek kişiyi, dinleme odasında hazır eder.

(4) Talep eden makam ayrıca belirtmediği sürece, dinlenecek kişinin dinleme talebinde belirtilen kişi olduğuna dair bir tutanak, ceza infaz kurumu görevlisince düzenlenir ve imzalanır."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

18. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İhtidadı

19. Duruşmada hazır bulunma hakkı Sözleşme’de açıkça düzenlenmemiş olmasına rağmen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarıyla, yargılamaya etkili katılım hakkaniyete uygun yargılanma hakkının bir parçası olarak kabul edilmektedir (*Colozza/İtalya*, B. No: 9024/80, 12/2/1985).

20. AİHM, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunmakta olan başvuruçuların hukuk mahkemelerinde açtıkları davaların duruşmalarına götürülmeyerek duruşma salonunda hazır bulundurulmamalarının adil yargılanma hakkını ihlal ettiği şikâyetini incelediği *Yevdokimov ve diğerleri/Rusya* (B. No: 27236/05, 44223/05..., 16/2/2016) kararında ihlal sonucuna ulaşmıştır.

21. Anılan karara konu olayda, haklarında devam etmekte olan ceza kovuşturması kapsamında ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvuruçular tutuklama sırasında üçüncü kişilerin hakaretine maruz kalmaları, gözaltı koşullarının kötü olması ve haksız gözaltı işlemleri gibi nedenlerle bazı kamu görevlileri hakkında şikâyetle bulunmuş; hukuk mahkemeleri önünde tazminat davaları açmıştır. Başvuruçular, iddialarının inceleneceği bu davalarda bizzat duruşma salonunda hazır bulunarak duruşmalara katılmak istediklerine ilişkin taleplerini hukuk mahkemelerine ilettikleri hâlde duruşmalarda hazır bulundurulmamıştır. Hukuk mahkemeleri ceza infaz kurumundaki tutuklu veya hükümlülerin tarafı oldukları hukuk davalarına bizzat katılabilmeleri için ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transfer edilmelerine imkân sağlayan herhangi bir mevzuat hükmü bulunmamasını gerekçe göstererek başvuruçuların duruşmada hazır bulunma taleplerini reddetmiştir. Başvuruçular, duruşmada hazır bulundurulmamaları nedeniyle davanın karşı tarafınca sözlü olarak sunulan deliller hakkında bilgi sahibi olamadıklarını, bunlara karşı kendi delillerini sunma hususunda dezavantajlı konuma düşürüldüklerini iddia etmiştir (*Yevdokimov ve diğerleri*, §§ 4-20).

22. AİHM, *Yevdokimov ve diğerleri* kararında başvuruçuların iddialarının kabul edilebilir olduğuna karar verdikten sonra esasa ilişkin olarak yaptığı değerlendirmede Sözleşme’nin 6. maddesinin hukuk mahkemelerinde görülen duruşmalarda bizzat hazır bulunma hakkını açıkça garanti etmediğini ancak bundan daha genel olarak kişiye davasını mahkemede etkili bir şekilde sunma ve silahların eşitliği ilkesine uygun olarak iddialarını ileri sürme olanağı tanınması gerekliliğini garanti ettiğini hatırlatmıştır (*Steel ve Morris/Birleşik Krallık*, B. No: 68416/01, 15/2/2005 §§ 59, 60). AİHM medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin davalarda adil yargılanma koşullarını yerine getirme yükümlülüğünün ulusal makamlara ait olduğunu ifade etmiştir (*Dombo Beheer B.V./Hollanda*, B. No: 14448/88, 27/10/1993, § 33).

23. AİHM, *Yevdokimov ve diğerleri/Rusya* kararında duruşmaya katılma veya duruşmada temsil edilme haklarının 6. maddenin birinci fıkrasında belirtilen hakkaniyete uygun yargılanma ilkesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. AİHM bir hukuk davasının tarafı olan başvuruçunun davanın diğer tarafınca ileri sürülen kanıtlar hakkında bilgi sahibi olup olmadığı veya yorum yapıp yapamadığı, davanın karşı tarafına nazaran dezavantajlı konuma düşürülmeden davasının yürütülmesinde makul bir fırsata sahip olup olmadığı hususlarını incelemekle görevli olduğunu ifade etmiştir (*Yevdokimov ve diğerleri/Rusya*, § 22).

24. AİHM, ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ya da hükümlülerin ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transfer edilmelerindeki zorlukları dikkate aldığını belirtmiştir. Böyle durumlarda kişinin duruşmada bizzat hazır bulunması yerine vekille temsil edilmesi silahların eşitliği ilkesine uygun olabilir. Ancak davacının duruşmaya bizzat katılması, davanın konusunun davacının karakteri ve yaşam şekliyle doğrudan ilgili olduğu ya da kişinin mevcut ve daha önceki davranışlarının verilecek kararı etkileme ihtimali bulunduğu durumlarda Sözleşme'nin 6. maddesinin gereklerinden biri olarak kabul edilmelidir (*Yevdokimov ve diğerleri/Rusya*, §§ 24, 25).

25. AİHM, davacının kişisel katılımının gerekli olduğu medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzluklarda ceza infaz kurumundan duruşma salonuna getirilemeyen davacının video konferans bağlantısı kurulmak suretiyle duruşmaya katılımının sağlanmasının yargılamanın hakkaniyete uygun olarak yürütülmesi için usule yönelik dengeleyici bir seçenek olarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir (*Vladimir Vasilyev/ Rusya*, B. No: 28370/05, 10/1/2012, § 84).

26. Video konferans uygulaması, diğer hususların yanında tutuklu veya hükümlülerin ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transferleri nedeniyle oluşan gecikmelerin azaltılması ve yargılamaların hızlandırılması amacını taşımaktadır (*Marcello Viola/İtalya*, B. No: 45106/04, 5/1/2007, § 70). Bu nitelikteki imkânlara başvurmak bizzat duruşmada hazır bulunma hakkının amaçlarıyla çelişmemektedir. Fakat tutuklunun veya hükümlünün yargılama sürecini takip edebilmesinin, duruşmada dinlenen insanları görebilmesinin ve sarf edilen ifadelerden haberdar olabilmesinin, ayrıca kendisinin de mahkeme, tanıklar ve diğer ilgililer tarafından görülmesinin ve dinlenmesinin teknik engeller bulunmaksızın garanti edilmesi gerekir (*Sakhnovskiy/Rusya* [BD], B. No: 21272/03, 2/10/2010, § 98; *Marcello Viola*, §§ 72-74).

27. Bu ilkelere göre somut olayı değerlendiren AİHM sonuç olarak hukuk mahkemelerinde görülen davaların başvuru sahiplerinin doğrudan duruşmada hazır bulunmalarını gerektiren bir nitelik taşıyıp taşımadığı hususunda hukuk mahkemelerince herhangi bir değerlendirme yapılmadan sadece normatif düzenleme bulunmadığı gerekçesiyle başvuru sahiplerinin yokluklarında duruşma yapılmasının Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrası kapsamında duruşmada hazır bulunma hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır (*Yevdokimov ve diğerleri/Rusya*, §§ 48-53).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Anayasa Mahkemesinin 8/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

29. Başvuru sahipleri, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak gelirleri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

30. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuru sahiplerinin açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Duruşmada Hazır Bulunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

31. Başvurucular; disiplin cezası yönünden yaptıkları itirazda, İnfaz Hâkimliğine birden çok kez mahkeme huzurunda hazır edilerek savunma yapmak istediklerini beyan etmelerine karşın duruşmalarda hazır edilmemeleri nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

32. Bakanlık görüşünde; başvurucuların duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden görüş yazısında aktarılan AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yineleyerek görüş yazısında yer alan hususları kabul etmediklerini beyan etmiştir.

2. Değerlendirme

33. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

34. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucuların iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında duruşmada hazır bulunma hakkı yönünden incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararda adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyumsuzlukların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğunu belirterek hakkın kapsamının bu konularla sınırlandırıldığını kabul etmiştir (*Onurhan Solmaz* [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 23; *Nihat Akbulak* [GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018, § 35; *Aligül Alkaya ve diğeri* (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 44). Öte yandan Anayasa Mahkemesi; ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ya da hükümlüler hakkında uygulanan disiplin cezalarının infazının kişiler üzerinde yaratacağı etkiyi değerlendirmek suretiyle bazı disiplin cezalarının, sonuçları itibarıyla medeni haklara temas ettiğini, söz konusu disiplin cezalarına karşı yapılan şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin de medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzluk kapsamında kaldığını ifade etmiştir (örnek olarak bkz. *Giyasettin Aydın* [2. B.], B. No: 2013/1852, 25/3/2015, § 37; *Cihan Yeşil* [1. B.], B. No: 2013/8635, 6/5/2015, § 35; *Metin Yamalak* (2) [1. B.], B. No: 2013/9450, 13/4/2016, § 59).

36. Somut olayda haklarındaki disiplin cezalarının infazından ötürü başvurucuların ziyaretçi kabulünden yoksun bırakılması nedeniyle ve yukarıda anılan içtihattan hareketle söz konusu cezanın da medeni haklarla ilgili olduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla haklarında uygulanan disiplin cezası nedeniyle başvurucuların yaptığı şikâyetin infaz

hâkimliği tarafından incelenmesinin *medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzluk* kapsamında kaldığının ve somut olayda Anayasa'nın 36. maddesinin uygulanmasının mümkün olduğunun kabul edilmesi gerekir. Bu kapsamda başvurucuların iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı yönünden incelenmiştir (benzer yöndeki kararlar için bkz. *Emrah Yayla* [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 50; *Rıza Şahin* [1. B.], B. No: 2016/12909, 22/7/2020, § 52).

37. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

38. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (*Mehmet Fidan* [1. B.], B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

39. Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılama kavramından hareket ederek adil yargılama hakkının gereklerini saptamıştır. Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında adil yargılanma hakkının gereklerinden birinin de duruşmada hazır bulunma hakkı olduğunu birçok kararında vurgulamıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının duruşmada hazır bulunma hakkını da kapsadığının kabul edilmesi gerekir (*Emrah Yayla*, § 59; *Şehrvan Çoban* [GK], B. No: 2017/22672, 6/2/2020, § 73).

40. Tarafların duruşmada hazır bulunma hakkı hem savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamakta hem de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine işlerlik kazandırmaktadır. Anılan hak, sadece duruşmada hazır bulunmayı değil duruşma sürecini dinlemeyi, takip etmeyi, iddia/savunmaları destekleyecek şeyleri ileri sürmeyi de içerir. Dolayısıyla duruşmada hazır bulunma hakkının tarafların yargılamaya etkili katılmaları ile doğrudan ilişkisi vardır. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzluklar da dâhil olmak üzere tarafların duruşmada hazır bulunmasının sağlanması çelişmeyi gerçekleştirmektedir. Böylelikle taraflar gösterdikleri kanıtlardan ve sundukları görüşlerden bilgi sahibi olmakta ve bunlarla ilgili görüşlerini bildirebilme imkânını elde etmektedir (*Emrah Yayla*, § 60; suç isnadı altındaki kişiler yönünden benzer bir değerlendirme için bkz. *Şehrvan Çoban*, § 77).

41. Diğer taraftan medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzluklar açısından tarafların duruşmada hazır bulunması onların iddia ve savunma imkânlarını doğrudan kullanmalarına ve uyumsuzlukla ilgili olan taleplerini huzurda açıklamalarına olanak tanımaktadır. Taraflar duruşmada bizzat hazır bulunmak suretiyle teknik ve fiziksel engeller bulunmaksızın delillerini ileri sürebilmekte ve diğer tarafça gösterilen delillere itiraz etmek ve davasını bizzat savunmak suretiyle kararı etkileme imkânını elde etmektedir (*Emrah Yayla*, § 61).

42. Somut olayda başvuruçuların SEGBİS aracılığıyla duruşmaya katılımının sağlanmaya çalışılması nedeniyle duruşmada hazır bulunma haklarına yönelik bir müdahalenin olduğu görülmektedir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

43. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan duruşmada hazır bulunma hakkı mutlak olmayıp sınırlamalara konu olabilir. Ancak yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

44. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

45. Bu sebeple müdahalenin somut başvuruya ilişkin olarak Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmiş olan, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

46. Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmakta olan başvuruçuların İnfaz Hâkimliğince açılan duruşmada bizzat hazır bulunma taleplerinin reddedilmesi 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesinin yollamasıyla 5271 sayılı Kanun'un 196. maddesinin (4) numaralı fıkrasına dayanmaktadır. Dolayısıyla anılan müdahalenin *kanunilik* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

47. Anayasa'nın 141. maddesinde yargıya davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması görevi de verilmiştir. Bu görevin ağır iş yükü altında yerine getirilmesi zorlaştıkça uyuşmazlıkların çözümü için alternatif yöntemlerin yaşama geçirilmesi yargıya ilişkin anayasal kuralların etkililiğinin sağlanması bakımından gerekli görülebilir (AYM, E.2013/85, K.2013/95, 22/9/2010). Dolayısıyla tutuklu veya hükümlülerin ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transferleri nedeniyle oluşan gecikmelerin azaltılması ve yargılamaların hızlandırılması sebebiyle duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (benzer bir değerlendirme için bkz. *Emrah Yayla*, § 67).

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

48. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklik* ve *oranlılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklik* amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını,

orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; *Mehmet Akdoğan ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38; *Şehrivan Çoban*, § 89).

49. Buna göre duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için amacı gerçekleştirmeye *elverişli* olmasının yanında *gerekli* olması da gerekir. *Gereklilik* yukarıda da ifade edildiği üzere hakka müdahale teşkil eden birden fazla araç arasından hakkı en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Bununla birlikte hakka müdahale oluşturacak aracın seçiminde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir payının bulunduğu da kabul edilmelidir (gereklilik kavramına ilişkin bazı açıklamalar için bkz. *Emrah Yayla*, § 69; *Şehrivan Çoban*, § 90).

50. Duruşmada hazır bulunma asıldır ve bu hak istisnai olarak sınırlandırılabilir. Duruşmada hazır bulunma hakkı, ceza hukukunun çekirdeğini oluşturan konularda daha katı bir biçimde uygulanırken anılan kategorilere girmeyen medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzlıklarda daha esnek şekilde uygulanabilir. Bu durumda bile gerçekleştirilen işlemin niteliği ile davanın özelliklerinden ötürü ilgili tarafın duruşma salonunda fiziksel olarak yer alması gerekebilir (*Emrah Yayla*, § 70; suç isnadı altındaki kişiler yönünden benzer bir değerlendirme için bkz. *Şehrivan Çoban*, § 91).

51. Dolayısıyla ölçülülük ilkesi açısından -duruşmada hazır bulunma, ilgili usul hukuku kurallarına göre zorunlu olsun ya da olmasın- başvuruçuların kişisel özellikleri ve davranışları gibi duruşmada hazır bulunmayı zorunlu kılan olguların bulunup bulunmadığı, yargılamanın niteliği, şekli ve teknik nitelikte bir incelemeden ibaret olup olmadığı hususları değerlendirilmelidir. Özellikle geleneksel ceza hukuku kategorilerine dâhil olmayan veya medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzlıklarda delil ve ifadelerin sözlü olarak sunulmasını veya tanıkların sorgulanmasını gerektirecek -inandırıcılıkla ilgili- sorunların ya da kişilerin duruşmada bizzat bulunmasını zorunlu kılacak olayların var olmadığı, taraflara iddialarını yazılı olarak sunma ve aleyhindeki delillere itiraz etme imkânının tanındığı hâllerde kişilerin duruşmada bizzat bulunması gerekli görülmeyebilir (*Emrah Yayla*, § 71).

52. Bilindiği üzere SEGBİS; Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) ses ve görüntünün aynı anda elektronik ortamda iletildiği, kaydedildiği ve saklandığı ses ve görüntü bilişim sistemi olarak tanımlanmaktadır (*Erdal Korkmaz ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2013/2653, 18/11/2015, § 99). Esasen SEGBİS'in suç isnadına ilişkin uyumsuzluklar ile medeni hak ve yükümlülüklerle -ve bu bağlamda cezaların infazına- ilişkin uyumsuzlıklarda uygulanması kategorik olarak Anayasa'ya aykırı bir durum değildir. Bununla birlikte SEGBİS'in kullanılması yoluyla duruşmaya katılmanın duruşmada bizzat hazır bulunmaya göre kişilere kendilerini yargı makamları önünde sözlü olarak ifade etme ve yargılama sürecine aktif olarak katılım sağlama yönünden daha sınırlı bir menfaat sağladığı da gözardı edilmemelidir. Bu durumda kişinin duruşmada bizzat hazır bulunma hakkına belirli ölçüde sınırlama getiren bir uygulama olan SEGBİS vasıtasıyla duruşmaya katılımının neden gerekli olduğu derece mahkemelerince gösterilmelidir (*Emrah Yayla*, §§ 72, 73; suç isnadı altındaki kişiler yönünden benzer bir değerlendirme için bkz. *Şehrivan Çoban*, §§ 92, 93).

53. Müdahalenin *gerekli* olduğunun ortaya konulduğu hâllerde ise başvuruçunun duruşmada hazır bulunmamasının yargılamanın adilliğine bir bütün hâlinde zarar verip vermediği ölçülülük ilkesinin diğer bir unsuru olan *orantılılık* açısından gözönüne alınmalıdır. Bu kapsamda duruşmada bizzat hazır bulundurulmayan tarafın diğer tarafça ileri

sürülen görüş ve kanıtlar hakkında bilgi sahibi olup olmadığı veya bunlarla ilgili yorum yapıp yapamadığı, dezavantajlı duruma düşürülmeksizin davaya etkili katılımının sağlanmasında makul bir fırsata sahip olup olmadığı hususları detaylı bir incelemeye tabi tutulmalıdır. *Orantılılık* açısından yapılacak değerlendirmede, yokluğunda gerçekleştirilen işlemin ilgili tarafın duruşmada fiziki olarak hazır bulunmasını gerektiren (esaslı) nitelikte bir işlem olup olmadığına da bakılmalıdır (*Emrah Yayla*, § 74; suç isnadı altındaki kişiler yönünden benzer bir değerlendirme için bkz. *Şehrivan Çoban*, § 94).

54. Diğer taraftan duruşmada hazır bulunma hakkından açıkça veya örtülü şekilde feragat edilmesi mümkündür. Her iki durumda da feragatin tereddüde yer vermeyecek şekilde açık olması ve aynı zamanda kamu yararına aykırılık taşımaması gerekir. Duruşmada hazır bulunma hakkından feragat, ilgili tarafa bu haktan vazgeçmesiyle orantılı asgari güvenceler sağlanmadıkça kamu yararına uygunluk taşımayabilir. Ayrıca örtülü feragatin geçerli olabilmesi için feragat eden tarafın söz konusu eylemlerinin sonuçlarını makul olarak öngörebileceğinin ortaya konulması gerekmektedir. Dolayısıyla yetkili yargı organlarının bu konuda varsayıma dayalı bir değerlendirme yapmamaları gerekir (*Emrah Yayla*, § 75).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

55. Başvuru konusu olayda İnfaz Hâkimliği, ilgili mevzuat hükümleri gereğince başvuru sahiplerinin savunmasının alınması ve delillerinin sorulması amacıyla duruşmalı inceleme yapmaya karar vermiştir. İlk duruşma tarihinde başvuru sahipleri Ceza İnfaz Kurumundaki SEGBİS odasında hazır edilerek duruşmaya video konferans bağlantısı üzerinden katılması istenmiştir. Başvuru sahiplerinin anılan yöntemle savunma yapmak istemediklerini ve duruşmada hazır bulunmak istediklerini beyan etmesi üzerine İnfaz Hâkimliği ilgili mevzuat hükümlerine ve yargılamanın makul sürede tamamlanmasına yönelik gerekçesini belirterek başvuru sahiplerinin talebini reddetmiştir. İkinci duruşmada başvuru sahipleri, taleplerini yinelemiş ancak esasa yönelik savunmalarını da yapmıştır. Bunun üzerine İnfaz Hâkimliği, dosyadaki mevcut bilgi ve belgeleri değerlendirerek başvuru sahiplerinin disiplin cezasına karşı itirazını reddetmiştir.

56. Ölçülülük ilkesi açısından ilk olarak müdahalenin *elverişli* olup olmadığı incelenmelidir. Somut olayda ceza infaz kurumunda hükümlü bulunan başvuru sahiplerinin duruşmaya katılımının SEGBİS yoluyla sağlanmak istenmesinin amacının yargılama sürecinin gecikmelerin azaltılması ve yargılamanın hızlandırılması olduğu anlaşılmaktadır. İnfaz Hâkimliği, SEGBİS yöntemiyle sorgunun yapılmasının yasal bir imkân olduğu ve somut olayda duruşma salonuna transfere ihtiyaç bulunmadığı inancındadır. Buna göre yargılamanın hızlandırılmasına yönelik meşru bir amaca ağırlık verilerek duruşmada hazır bulunma hakkına sınırlama getirilmesi anlaşılabilir bir durumdur. Başvuru sahiplerinin duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin makul sürede yargılama yapılması amacına ulaşılması bakımından *elverişli* bir araç olduğu söylenebilir.

57. İkinci olarak müdahalenin *gerekli* olup olmadığı incelenmelidir. Somut olayda başvuru sahiplerine bir ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası verilmiş olup başvuru sahipleri, İnfaz Hâkimliği önünde bu cezaya itiraz etmiştir. Başvuruya konu uyuşmazlığın -klasik idari veya hukuk yargılamalarından farklı olsa bile- medeni hak ve yükümlülöklere ilişkin olduğu ve bu tür uyuşmazlıklarda duruşmada hazır bulunma hakkının daha esnek uygulanabileceği tartışmasızdır (*Emrah Yayla*, § 70).

58. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi medeni hak ve yükümlülük kapsamında kalan infaz hâkimliği yargılamalarında duruşmada hazır bulunma hakkının esnek uygulanmasının tam olarak ne anlama geldiği, bu konudaki ölçütlerin neler olduğu konusunda *Emrah Yayla* kararında -karara konu olayın şartları gerektirmedikinden- detaylı değerlendirmelerde bulunmamıştır. Ancak eldeki başvurunun özgün koşulları da hesaba katıldığında anılan karardaki ilkelerin uygulanmasına ilişkin olarak daha ayrıntılı değerlendirme ve açıklamaların yapılması gerektiği anlaşılmıştır.

59. İlk olarak 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesi gözönüne alındığında İnfaz Hâkimliği tarafından şikâyet incelemelerinde başvuruda bulunanların her durumda duruşmada bizzat hazır bulundurulması gerekmebilir. Nitekim Kanun'un 6. maddesinde infaz hâkimliği tarafından yapılacak incelemelerin kural olarak dosya üzerinden gerçekleştirileceği ancak disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkiminin hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verebileceği belirtilmiştir.

60. Diğer yandan infaz hâkimliği yargılamalarında duruşmada hazır bulunma hakkının esnek uygulanabilirliği; başvurucuların kişisel özellikleri ve davranışlarına, başvurucuların davanın karşı tarafınca sözlü olarak sunulan görüş ve kanıtlar, bilgi ve belgeler hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları ve bunlara karşı kendi delillerini sunma hususunda dezavantajlı konuma düşüp düşmediklerine, yargılamanın niteliği, şekli ve teknik nitelikte bir incelemeden ibaret olup olmadığına, ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transfer edilmedeki zorluklara, başvurucuların duruşmada bizzat hazır bulunmak istemelerine yönelik olarak ileri sürdükleri gerekçelere ve söz konusu gerekçelerin duruşmada bizzat hazır bulunmayı gerektirip gerektirmediğine, davanın konusuna, davada tanıkların duruşma salonunda sorgulanmasını gerektirecek nitelikte -inandırıcılıkla ilgili- sorunların var olup olmadığına ve karşı tarafın konumuna bakılmak suretiyle belirlenmelidir. Söz konusu hususlarda yapılacak inceleme neticesinde -ve davanın özel koşulları da dikkate alınmak suretiyle- duruşmada bizzat hazır bulunmanın gerekmebileceğinin anlaşılması söz konusu hakkın daha esnek uygulanabileceği ve SEGBİS vasıtasıyla duruşmaya katılımın sağlanmasının mümkün olduğu kabul edilmelidir.

61. Somut olayda başvurucuların disiplin cezasına konu eylemleri, Ceza İnfaz Kurumu uygulamalarına yönelik protesto amacından kaynaklanmaktadır ve başvurucular da bu eylemi gerçekleştirdiklerini kabul etmiştir. Diğer bir ifadeyle disiplin suçu yönünden olmasa da disiplin suçuna konu edilen eylemin sübutu yönünden taraflar arasında bir ihtilaf bulunmamaktadır. Bu bağlamda yargılamanın karmaşık bir niteliğinin olmadığı, başvurucuların da esasen -hazır bulunmak istedikleri duruşmada- işlediklerini kabul ettikleri eylemin neden disiplin suçunu oluşturmayaacağı konusunda savunma yapacakları anlaşılabilir. Diğer yandan ise başvurucuların Ceza İnfaz Kurumu koşulları altında SEGBİS ile ifade vermelerinin ne gibi sakıncaları olduğu hususuna yönelik olarak herhangi bir açıklamada bulunmadıkları ve bu bağlamda SEGBİS ile ifade vermek istememelerinin gerekçelerini ortaya koymadıkları görülmüştür. Başvurucular, ses ve görüntü naklinde sorunlar yaşandığını da dile getirmemiştir. Aynı zamanda başvurucular hakkında uygulanan disiplin yaptırımının türü ve niteliği de dikkate alındığında duruşmada fiziki olarak hazır bulunmanın gerekli olduğu söylenemeyecektir.

62. Kaldı ki başvurucular İnfaz Hâkimliğine yaptıkları şikâyetle SEGBİS'le ilgili itirazlarının haricinde, dinletmek veya sorgulamak istedikleri tanıklardan bahsetmemiştir. Ayrıca başvurucular, İnfaz Hâkimliğinin ret kararına yaptıkları itirazda da duruşmada fiziki

olarak hazır bulunmak suretiyle tanıkları sorgulamak istedikleri yönünde talepte bulunmamıştır. Bu kapsamda tanık sorgulama hakkı yönünden de başvuruclarının duruşmada bizzat hazır bulunmaları gereğinden söz edilemeyecektir.

63. Öte yandan Ceza İnfaz Kurumunun bulunduğu il merkezinin büyüklüğü ile Ceza İnfaz Kurumundan mahkemeye sevk esnasında oluşabilecek gecikmeler ve güvenlik sorunları dikkate alındığında İnfaz Hâkimliği tarafından şikâyetle konu disiplin yaptırımının dayanağını oluşturan olayla ilgili olarak yapılan yargısal denetimde başvuruclarının savunmasının alınması haricinde esaslı bir işlem yapılmadığı görülmekle duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin gerekli olmadığının söylenemeyeceği sonucuna varılmıştır.

64. Son olarak başvuruclarının duruşmada hazır bulunmamasının yargılamanın adillğine bir bütün hâlinde zarar verip vermediğinin ölçülülük ilkesinin diğer bir unsuru olan *orantılılık* açısından da değerlendirilmesi gerekir. Bu noktada somut olay değerlendirildiğinde duruşmada bizzat hazır bulundurulmayan başvuruclarının yargılamanın diğer tarafını oluşturan Ceza İnfaz Kurumunun disiplin cezası kararından ve bu karara ilişkin bilgi ve belgelerden haberdar olduğu açıktır. Bundan başka yargılama sürecinde başvuruclarının yokluğunda herhangi bir esaslı işlemin yapıldığı da tespit edilememiştir. Sonuç olarak somut olayda duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin orantılı olmadığının söylenemeyeceği değerlendirilmiştir.

65. Açıklanan gerekçelerle duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu, aynı zamanda ölçülü olduğu anlaşıldığından Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

C. Diğer İhlal İddiaları

66. Başvuruclarının müdafî yardımından yararlanma hakkı ile delillerinin değerlendirilmemesi nedeniyle gerekçeli karar haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının *Hikmet Balabanoğlu* ([2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013) ve *Ahmet Sağlam* ([2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013) kararları doğrultusunda *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

67. Başvuruclarının tanık dinletme ve sorgulama hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ise İnfaz Hâkimliğindeki yargılama esnasında tanık dinlenmesine yönelik bir taleplerinin olmadığı gibi hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruca bulundukları anlaşıldığından *Nebahat Baysal Gül* (B. No: 2016/14634, 28/5/2019) kararı doğrultusunda *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruclarının adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Diğer ihlal iddialarının *kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvuruçuların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 8/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuranlar çeşitli suçlardan hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulundukları sırada “gereksiz yere slogan attıkları” iddiasıyla haklarında disiplin cezası verilmiştir. Başvuranların infaz hakimine yaptıkları şikayette hakim huzurunda savunma yapmak istediklerini belirtmelerine karşın hakim Segbis ile sözlü yargılama oturumu başlatmış, başvuranlar ise yine bizzat hakim huzurunda savunma yapmak istediklerini beyan etmişler, ancak talepleri kabul edilmediği için bu oturumda diyeceklerini ifade etmişlerdir. Mahkememiz çoğunluğunca duruşmada bulunma hakkının infaz sürecindeki uyumsuzluklar bakımından sınırlanabileceği ve esnek uygulanabileceği, başvuru konusu olayda ise başvuranların eylemlerini ikrar ettikleri ve savunmalarını yaptıkları, sübutla ilgili tanık dinlenmesi taleplerinin olmadığı gibi hususlar gözetildiğinde sınırlamanın kanuni dayanağının olduğu gibi orantısız olmadığı ve duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

2. Mahkememiz infaz sürecindeki uyumsuzlukların kural olarak medeni hak ve yükümlülük kapsamında kalacağını, disiplin cezasının niteliğine göre cezai niteliğin ayrıca değerlendirilebileceğini kabul etmektedir. Bununla birlikte 4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanunu ile ceza ve tutuklevlerinin bulunduğu adli merkezlerde infaz hakimi görevlendirilmesi ve uyumsuzluklara bu hakimlerin karar vermesi düzenlenmiştir. Kanunun 6. maddesinin 4. fıkrasında ise hakimın bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre inceleme ve işlemlerini yürütüp karar vereceği belirtilmiştir. Bu durumda hukukumuz bakımından Kanunda anılan uyumsuzlukların cezai boyutunun kabul edildiği sonucuna ulaşılabilir.

3. 4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanununun 6/2. maddesinde infaz hakiminin diğer uyumsuzluklarda duruşma yapmaksızın dosya üzerinde karar vereceği belirtilmiştir. İkinci fıkranın ikinci ve sonraki cümlelerinde ise *disiplin cezasına karşı şikayet üzerine* infaz hakiminin hükümlü veya tutuklunun savunmasını alıp diğer delilleri topladıktan sonra karar vereceği belirtilmektedir. Aynı fıkranın 6008 sayılı Kanunla eklenen 3. cümlesinde, *“Hükümlü veya tutuklu, savunmasını hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir.”* denilmektedir. Görüldüğü üzere kanun koyucu anılan düzenleme ile önceki cümlede savunmanın başka yöntemlerle alınabileceğine işaret etmişken, hükümlünün savunmayı hakim huzurunda hazır bulunarak yapma talebi üzerine hakime bir takdir yetkisi tanımaksızın bu talep gibi uygulama yapılacağını öngörmüştür. Bu durumda kanunda *“savunmasını hazır bulunmak koşuluyla yapma”* ifadesinin yalnızca yalın anlamıyla hakim huzurunda olmayı kapsadığı açıktır.

4. Öte yandan maddenin 4. fıkrasında CMK hükümlerine atıf yapılmasından hareketle Segbis yönteminin de kullanılabileceği ileri sürülebilir. Buna karşılık Kanun koyucu 6008 sayılı Kanunla maddede yaptığı düzenlemede genel hükümlerden ayrılmıştır. Özel kanunun önceliği ilkesi uyarınca genel hükümlere yapılan atfın değerlendirilmesinde, genel hükümler içerisinde istisnai bir yöntem olan Segbis usulüne atıf yapıldığı ileri sürülemez. Kaldı ki CMK hükümlerinde Segbis yöntemi ceza yargılamasına yönelik yurt çapındaki bir uygulamanın parçası olarak sanığın başka bir şehirde yaşadığı durumda ve zorunlu nedenlerin varlığı durumunda uygulanan istisnai bir yöntemdir. Tutuklu ve hükümlünün bulunduğu yerde özel olarak görevlendirilmiş olan infaz hakiminin Segbis yöntemine başvurusunun hangi nedenle zorunlu olduğu da anlaşılamamaktadır. Belirtilen

gerekçelerle başvuranın duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmaması nedeniyle ihlal kararı verilmesi gerektiği görüşündeyim.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucular, ceza infaz kurumunda kendilerine verilen disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğine yaptıkları başvuru sırasında, duruşmada fiziken hazır bulunma taleplerinin reddedilerek yalnızca SEGBİS yoluyla katılımlarına imkân tanınmasının, adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Mahkememiz çoğunluğu, somut olayda SEGBİS üzerinden sağlanan katılımın yeterli olduğu ve duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır. Ancak aşağıda açıklanan nedenlerle çoğunluk görüşüne iştirak edilememiştir.

3. Anayasa'nın 36. maddesi ile güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, yalnızca yazılı beyan sunmak veya teknik araçlarla bağlanmak suretiyle yerine getirilebilecek bir usul değil; kişinin mahkeme önünde doğrudan, yüz yüze ve sözlü olarak kendini ifade edebilmesini kapsayan, yargılamaya etkili katılımı mümkün kılan bir haktır.

4. Nitekim Mahkememiz, *Emrah Yayla* [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) kararında, başvurunun duruşmada fiziken hazır bulunma talebinin reddedilerek SEGBİS'le katılımının yeterli görülmesini Anayasa'nın 36. maddesinin ihlali olarak değerlendirmiştir.

5. Dolayısıyla somut olayda başvurunun duruşmaya bizzat katılımı yönünde hiçbir çaba içine girilmemiş, aynı şehir merkezinde bulunan bir ceza infaz kurumundan duruşmaya katılamamasının niçin *gerekli* görüldüğü de açıklanamamıştır. Bu çerçevede Hâkimlikçe hiçbir alternatif değerlendirilmeden ve olaya özgü somut gerekçeler de sunulmadan -genel ve kategorik bir yaklaşımla- başvurunun duruşmada hazır bulunma talebi reddedilmiştir. Uyuşmazlığın bizzat duruşmada bulunmayı gerektiren bir nitelik taşıyıp taşımadığı hususunda Hâkimlikçe herhangi bir değerlendirme yapılmadan genel ve kategorik bir sebeple başvurunun yokluğunda duruşma yapılması ve duruşmada hazır bulunma hakkına müdahale için en uygun aracın seçilmemesi müdahalenin gerekli olmadığı sonucuna yol açmıştır (*Emrah Yayla* [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 85).

6. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (*Mehmet Fidan*, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

7. Bununla birlikte SEGBİS'in kullanılması yoluyla duruşmaya katılımının duruşmada bizzat hazır bulunmaya göre kişilere kendilerini yargı makamları önünde sözlü olarak ifade etme ve yargılama sürecine aktif olarak katılım sağlama yönünden daha sınırlı bir menfaat sağladığı da gözardı edilmemelidir. Bu durumda kişinin duruşmada bizzat hazır bulunma hakkına belirli ölçüde sınırlama getiren bir uygulama olan SEGBİS vasıtasıyla duruşmaya katılımının neden gerekli olduğu derece mahkemelerince gösterilmelidir. Bu gerekliliğin ortaya konulması bağlamında, kişilerin duruşmada bizzat hazır bulunmayı talep etmelerine rağmen SEGBİS yoluyla katılımlarının neden yeterli görüldüğünün ve duruşmada bizzat hazır bulunmayı imkânsız hâle getiren veya büyük ölçüde zorlaştıran koşulların neler olduğunun ifade edilmesi gerekir. Bu çerçevede talepte bulunan kişilerin duruşmada bizzat hazır bulunmasına imkân sağlayan alternatif tedbirlerin uygulanabilirliğinin hatırla tutulması önemlidir. Duruşmada bizzat hazır bulunmanın önemine istinaden kanun koyucu da 5271

sayılı Kanun'un uygulandığı durumlarda hâkim veya mahkemenin ancak *zorunlu gördüğü durumlarda* görünürlü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle duruşmalara katılıma karar verilebileceğini düzenlemiştir (*Emrah Yayla*, § 73).

8. Somut olayda ise, başvuruçuların fiziken duruşmaya getirilme talepleri, herhangi bir gerekçeye dayanmaksızın reddedilmiş; mahkemeler, SEGBİS'in genel kullanılabilirliğine atıfla yetinmiştir. Oysa Emrah Yayla kararında da ifade edildiği üzere, SEGBİS'in kullanımı ancak somut olayda zorunluluk koşulu ortaya konulmuşsa haklı görülebilir.

9. Ayrıca, başvuruçular isnadı reddetmemiş; ancak eylemlerinin cezaevi koşullarını protesto etmek maksadıyla yapıldığını, cezanın keyfi olduğunu, bu nedenle doğrudan mahkeme huzurunda kendilerini ifade etmek istediklerini ileri sürmüşlerdir. Bu savunmanın inandırıcılığı, ifade tarzı, beden dili, jest ve mimik gibi unsurlarla desteklenebilecek, dolayısıyla yüz yüze iletişim gerektiren bir değerlendirme alanıdır.

10. Başvuruçuların duruşma sırasında SEGBİS ile ifade vermek istemediklerini açıkça beyan ettikleri hâlde, bu taleplerinin mahkemece hiçbir şekilde karşılanmaması, hatta neden fiziken duruşmada hazır bulunmak istediklerinin yeterince açıklanmadığı gerekçesiyle sorumluluğun başvuruçuya yüklenmesi, hak ve yükümlülük dengesini tersine çeviren bir yaklaşımdır. Oysa gerekçelendirme yükümlülüğü yargı merciine aittir. Başvurucunun, Anayasa ile güvence altına alınan temel hakkını neden kullanmak istediğini ayrıca ispat yükü altında bırakılması, mahkemeye erişim hakkının özünü zedelemektedir.

11. Kaldı ki duruşmada yüz yüzelik, özellikle ceza yaptırımı niteliği taşıyan uygulamalarda, sıradan bir usuli tercih değil; ceza yargılamasının asli prensibidir. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklarda sınırlı esneklik tanınabilirken, cezaî nitelikteki yaptırımlar, bireyin özgürlüğünü sınırlayan disiplin cezalarında bu hak daha sıkı koruma altındadır.

12. İnfaz Kanunu kapsamında yer alan disiplin cezaları, şeklen idari yaptırım olmakla birlikte, öz itibarıyla ceza hukukuna özgü sonuçlar doğurmaktadır. Nitekim 5275 sayılı Kanun'un 44 ve devamı maddelerinde düzenlenen disiplin suçları, 5237 sayılı TCK'daki suç tanımlarıyla örtüşecek ağırlıkta yaptırımlar içerebilmekte; bu bağlamda disiplin yargılamasında da Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine (örneğin duruşma usulüne, savunma haklarına) yer verilmiştir. Bu düzenleme dahi, disiplin yargılamasında duruşmada bizzat hazır bulunmanın neden vazgeçilmez bir hak olduğunu teyit etmektedir.

13. Emrah Yayla kararında da bu yön vurgulanmış ve özellikle infaz hâkimliğince yapılan yargılamanın, yargı yetkisini haiz, hukuki anlamda bağlayıcı kararlar veren bir mahkeme faaliyeti olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, başvuruçunun fiziken duruşmaya katılmak istemesini sıradan bir teknik tercih değil, adalete erişimin maddi güvencesi olarak değerlendirmek gerekir.

14. Tüm bu nedenlerle somut olayda; başvuruçuların talepleri özenle değerlendirilmemiş, SEGBİS kullanımına ilişkin herhangi bir zorunluluk gerekçesi sunulmamış, müdahalenin ölçülülük ve gereklilik şartları karşılanmamış, Mahkememizin Emrah Yayla kararında benimsediği ilkelere açık bir çelişkiye düşülmüştür.

15. Sonuç olarak, başvurucuların duruşmada hazır bulunma taleplerinin reddedilmesi suretiyle, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği kanaatine varılmış; bu gerekçelerle çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir

ye
Engin YILDIRIM

ye
Kenan YAşAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Ceza infaz kurumunda bulunan başvurululara verilen disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğince yapılan inceleme sırasında duruşmada hazır bulunma talep edilmesine rağmen yalnızca ses ve görüntü aktarımı (SEGBİS) yoluyla duruşmaya katılma imkânı verilmesi nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun ulaştığı başvurunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edilmediği şeklindeki karara katılmamaktayım.

2. Hükümlü olarak bulundukları cezaevinde başvuruluların koğuşunda kısmi arama yapılmak üzere odaya girilmesi ve başvuruluların üst araması yapılmak üzere havalandırma bahçesine çıkarılması sonrasında üst aramalarının yapıldığı esnada başvuruluların "Keyfi aramaya son!" şeklinde slogan atmaları üzerine Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığının (Disiplin Kurulu) başlattığı disiplin soruşturması sonucu Disiplin Kurulu, 16/2/2022 tarihinde başvuruluların gereksiz olarak slogan atma eylemini gerçekleştirdikleri gerekçesiyle haklarında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca 1 ay süre ile ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

3. Başvurulular bu cezaya itiraz etmişler ve itirazlarında aynı zamanda savunmalarını mahkeme huzurunda yapmak istediklerini de beyan etmişlerdir. Buna rağmen itirazı inceleyen İnfaz Hâkimliği bu talebi reddetmiştir. İnfaz Hâkimliği sonraki duruşmada da başvuruluları yine SEGBİS vasıtasıyla hazır etmiş, başvurulular mahkeme huzurunda savunma yapmak istediklerini yinelemiş, slogan atma eylemine ilişkin olarak da söz konusu sloganı protesto amaçlı attıklarını beyan etmiş olmalarına rağmen Hakimlik bu itirazları reddetmiştir. Başvuruluların İnfaz Hâkimliğinin kararına yönelik itirazı da Ağır Ceza Mahkemesi tarafından "kararın usul ve kanuna uygun olduğu" gerekçesiyle kesin olarak reddedilmiştir.

4. Başvurulular yaptıkları bireysel başvuruda disiplin cezası yönünden yaptıkları itirazda, İnfaz Hâkimliğine birden çok kez mahkeme huzurunda hazır edilerek savunma yapmak istediklerini beyan etmelerine karşın duruşmalarda hazır edilmemeleri nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş olmalarına rağmen Mahkememiz çoğunluğu ihlal olmadığını kanaatine ulaşırken şu gerekçeye dayanmıştır:

"Somut olayda başvuruluların disiplin cezasına konu eylemleri, cezaevi uygulamalarına yönelik protesto amacından kaynaklanmaktadır ve başvurulular da bu eylemi gerçekleştirdiklerini kabul etmiştir. Diğer bir ifadeyle disiplin suçu yönünden olmasa da disiplin suçuna konu edilen eylemin sübutu yönünden taraflar arasında bir ihtilaf bulunmamaktadır. Bu bağlamda yargılamanın karmaşık bir niteliğinin olmadığı, başvuruluların da esasen -hazır bulunmak istedikleri duruşmada- işlediklerini kabul ettikleri eylemin neden disiplin suçunu oluşturmayacağı konusunda savunma yapacakları anlaşılabilmektedir. Diğer yandan ise başvuruluların Ceza İnfaz Kurumu koşulları altında SEGBİS ile ifade vermelerinin ne gibi sakıncaları olduğu hususuna yönelik herhangi bir açıklamada bulunmadıkları ve bu bağlamda SEGBİS ile ifade vermek istememelerinin gerekçelerini ortaya koyamadıkları görülmüştür. Başvurulular, ses ve görüntü naklinde sorunlar yaşandığını da dile getirmemiştir. Aynı zamanda başvurulular

hakkında uygulanan disiplin yaptırımının türü ve niteliği de dikkate alındığında duruşmada fiziki olarak hazır bulunmanın gerekli olduğu söylenemeyecektir.” (§ 61).

5. Çoğunluğun bu kararına katılmak mümkün değildir. Zira Anayasa Mahkemesi esasında benzer bir bireysel başvuruda verdiği Emrah Yayla kararında ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) bu konuya ilişkin genel yaklaşımını ortaya koyarak başvuru Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği kanaatine ulaşmıştır.

6. Her ne kadar eldeki bireysel başvuruya konu olay ile önceki karara konu olay arasında bazı detay farklılıkları mevcut ise de bu iki başvuruda da benzer yönler bulunmakta olup bu nedenle eldeki bireysel başvuruda da aynı şekilde ihlal sonucuna ulaşmak gerekmektedir.

7. Oysa Mahkememiz çoğunluğu ihlal olmadığı sonucuna ulaşırken gerçekleştirilen yargılamada duruşmada hazır bulunma hakkının esas, SEGBİS aracılığı ile katılımın ise istisna olduğu şeklindeki temel yaklaşımı değiştirmiştir.

8. Öte yandan Mahkememiz çoğunluğu SEGBİS yolu ile katılımın ne tür sakıncalar doğuracağını başvuru sahiplerinin ortaya koymasını beklemektedir. Oysa 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin (4) numaralı fıkrasındaki *“Hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmalara katılmasına karar verilebilir”*. hükmü gereğince kişinin duruşmaya SEGBİS aracılığıyla katılmasının ancak hakim veya mahkemece zorunlu görülen durumlarda mümkün olduğu ifade edilmelidir.

9. Nitekim Anayasa Mahkemesi bu konuda Emrah Yayla kararında SEGBİS'in kullanılması yoluyla duruşmaya katılmanın duruşmada bizzat hazır bulunmaya göre kişilere kendilerini yargı makamları önünde sözlü olarak ifade etme ve yargılama sürecine aktif olarak katılım sağlama yönünden daha sınırlı bir menfaat sağladığının da gözardı edilmemesi gerektiğine işaret ederek konumuz bağlamında şu değerlendirmeye yer vermiştir: *“Bu durumda kişinin duruşmada bizzat hazır bulunma hakkına belirli ölçüde sınırlama getiren bir uygulama olan SEGBİS vasıtasıyla duruşmaya katılımının neden gerekli olduğu derece mahkemelerince gösterilmelidir. Bu gerekliliğin ortaya konulması bağlamında, kişilerin duruşmada bizzat hazır bulunmayı talep etmelerine rağmen SEGBİS yoluyla katılımlarının neden yeterli görüldüğünün ve duruşmada bizzat hazır bulunmayı imkânsız hâle getiren veya büyük ölçüde zorlaştıran koşulların neler olduğunun ifade edilmesi gerekir. Bu çerçevede talepte bulunan kişilerin duruşmada bizzat hazır bulunmasına imkân sağlayan alternatif tedbirlerin uygulanabilirliğinin hatırlanması önemlidir. Duruşmada bizzat hazır bulunmanın önemine istinaden kanun koyucu da 5271 sayılı Kanun'un uygulandığı durumlarda hâkim veya mahkemenin ancak zorunlu gördüğü durumlarda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle duruşmalara katılma karar verilebileceğini düzenlemiştir” (bkz.: § 73).*

10. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi Emrah Yayla kararında vurgulandığı ve 5271 sayılı Kanun'un 196. maddesindeki ilgili fıkra hükmü gereğince sanığın SEGBİS aracılığıyla duruşmaya katılmasının zorunlu nedeni mahkeme veya hakim tarafından mutlaka ortaya konulmalıdır. Bununla birlikte mahkemenin SEGBİS'in neden gerekli olduğunu belirtmediği

görülmektedir. Mahkememiz çoğunluğu ise daha da ileri giderek SEGBİS yolu ile katılımın ne tür sakıncalar doğuracağını başvuruçuların ortaya koymasını bekleyen bir yaklaşımla bu konuda SEGBİS'i adeta genel uygulamaya dönüştüren bir yaklaşımı benimsemeye başlamıştır.

11. İnfaz Hakimliğinin zorunlu olmadığı halde duruşma açmış olmasına rağmen bu durumda neden SEGBİS aracılığı ile katılımı tercih ettiğini gerekçelendirmemesi aynı zamanda 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun İnfaz hâkimliğince şikâyet üzerine verilen kararlar" başlıklı 6. maddesinin ikinci fıkrasına 2010 yılında eklenen *"Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir."* hükmü ile de çelişmektedir. Zira buradaki hazır bulunmanın duruşmada hakim huzurunda bizzat bulunmak şeklinde olduğu aşikardır.

12. Başvuruçunun cezaevinde aldığı bir disiplin cezası nedeniyle gerçekleştirilen yargılamada talebi hilafına SEGBİS aracılığı ile yargılamalara katılması esasında burada adil yargılanma hakkı bağlamındaki ihlali daha da bariz hale getirmektedir. Cezaevlerinde fiziksel hürriyetinden mahrum olan kişilerin aldığı disiplin cezaları konumuz bağlamında daha sıkı biçimde adil yargılanma hakkı güvencelerinden faydalanmalıdır. Zira bu kişilerle ilgili gerçekleştirilen yargılamalardaki duruşmalarda kişilerin bizzat mahkeme huzurunda hazır bulunması bu yönü ile gerçekleştirilecek yargılamadaki usuli güvenceyi daha anlamlı kılacaktır.

13. Sonuç olarak, başvuruçular savunmalarında SEGBİS vastasıyla kendilerini ifade edemediklerini ve mahkeme huzurunda savunma yapmak istediklerini beyan etmişlerdir. Hakimlik ise SEGBİS'in neden gerekli olduğunu kararında belirtmemesine rağmen yargılamayı SEGBİS aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Yargılamadaki temel ilke yüz yüze yargılama olmasına rağmen başvuruçular hiçbir şekilde duruşmada fiziken huzurda bulunamayarak bu temel ilke anlamsız kalmış ve başvuruçuların duruşmada hazır bulunma hakkı böylece ihlal edilmiştir. Dolayısıyla Mahkememiz çoğunluğunun yaklaşımı ile de SEGBİS yolu ile duruşmaya katılım adeta yargılamada temel ilke haline getirilmeye çalışılmıştır.

14. Yukarıda sıralanan gerekçelerle somut bireysel başvuruda da Anayasa Mahkemesinin Emrah Yayla kararındaki yaklaşımdan ayrılmayı gerektiren hiçbir farklı durum olmadığı kanaatinde olduğum için başvuruçuların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY

1. Mahkemenin sayın çoğunluğu tarafından başvuruçunun adil yargılanma kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

2. Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında ayrıntılı olarak özetlenmiştir.

3. Adana F Tipi Ceza evinde cezalarını infaz eden başvuruçular üst aramasının yapıldığı sırada "keyfi uygulamaya son" şeklinde slogan atmışlardır. Bu olay nedeniyle bir ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası ile cezalandırılmışlardır. Başvuruçular disiplin cezalarına itiraz etmişlerdir. Duruşmada hazır bulunarak mahkeme huzurunda savunma yapmak istediklerini söylemişlerdir. Buna rağmen infaz hakimliği SEGBİS sistemini kullanarak savunmalarını almıştır. İtirazı inceleyen ağır ceza mahkemesi de kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

4. Anayasa Mahkemesi Emrah YAYLA kararında başvuruçunun duruşmada fiziken hazır bulunma talebinin reddedilerek SEGBİS ile katılımının yeterli görülmesini Anayasa'nın 36. Maddesinin ihlali olarak değerlendirmiştir. Emrah YAYLA kararının kararın verildiği tarihte karşı oy yazmıştım. İlerleye süreçte mahkemenin duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili içtihadı Emrah YAYLA kararı doğrultusunda geliştiği için karşı oy yazmaktan vazgeçerek mahkemenin içtihadına katıldım. Başvuruya konu bu dosya kapsamında Anayasa Mahkemesi kendi içtihadı ile farklılaşarak bir sonuca ulaşmıştır. Anayasa Mahkemesinin içtihat değişikliğine yol açacak şekilde vardıgı sonuca katılmamaktayım.

5. Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin içtihat farklılıklarını yorumlamaktadır. İctihat farklılıklarının yarattığı sonuçlar itibariyle adil yargılanma ilkesi bağlamında ihlal sonucuna da ulaşmaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu yaklaşımı mahkemenin kendisini de bağlamaktadır. Mahkemenin kısa süre içerisinde yaptığı içtihat değişikliklerine koyduğu ilkeler bağlamında uyması gereklidir. Anayasa Mahkemesinin içtihat farklılıkları ile ilgili yaklaşımı şu şekilde belirtilebilir. "Öncelikle içtihat tutarlılığının mahkemeler için önemli olduğunu belirtmek gerekir. Mahkemelerin -özellikle de hukuka ülke çapında yön veren yüksek mahkemelerin- içtihadının sık sık değişmesi ve benzer konularda farklı içtihat uygulaması içtihat tutarsızlığına yol açar. İctihattaki tutarsızlık ise gerek bireyler gerek kamu makamları yönünden hukuki belirsizliğin ortaya çıkmasına neden olur. AYM kararlarında sıklıkla vurgulandığı üzere hukuki belirlilik ise hukuk devleti ilkesinin başta gelen unsurlarından biridir (Birçok karar arasından bkz. AYM, E.2020/27, K.2020/52, 24/9/2020, § 11). İctihat tutarsızlığı mahkeme içi çalışmalarda, özellikle kararların hazırlık süreçlerinde de belirsizliğe yol açar.

6. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "adil yargılanma hakkı" ibaresinin eklenmesine

ilişkin 14. maddesinin gerekçesine göre "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı metne dahil" edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu ibaresinin eklenmesinin amacının sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban, B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 53).

7. Adil yargılanma hakkı, uyuşmazlıkların çözülmesinde hukuk devleti ilkesinin gözetilmesini gerektirmektedir. Anayasa'nın 2. maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti, Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanması ve uygulanmasında göz önünde bulundurulması zorunlu olan bir ilkedir.

8. Bu noktada hukuk devletinin gereklerinden birini de hukuk güvenliği ilkesi oluşturmaktadır (AYM, E.2008/50, K.2010/84, 24/6/2010 ve E.2012/65, K.2012/128, 20/9/2012). Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuyla yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir. (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013).

9. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanınması veya derece mahkemelerinin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

10. İlgili mevzuatın ilk defa yorumlanmasında yetki ve görevleri açısından farklı durumlarda bulunan mahkemeler arasında farklılıklar oluşması doğaldır. Diğer bir deyişle değişik yargı kademelerinde görev alan hâkimlerin tamamının ilk defa uygulanan bir kuralı aynı şekilde yorumlamaları mümkün olmayabilir. Ancak böylesi bir durumda mahkemelerin uygulamaları arasındaki uyumu ve içtihat birliğini sağlamaya yönelik mekanizmalar önem taşımaktadır (İslam Şahin, B. No: 2014/7280, 21/1/2016, § 54; Uğur Çelik, B. No: 2015/20244, 15/6/2016, § 53). Yüksek mahkemelerin temel fonksiyonlarından biri de yargı kararlarında doğabilecek içtihat farklılıklarına bir çözüm getirmektir. Bununla birlikte yeni kabul edilmiş bir yasanın yorumlanmasında olduğu gibi bazı hâllerde içtihadın müstakar hâle gelmesinin belirli bir zamanı gerektirdiği açıktır (Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, § 56).

11. Bir kanun hükmüne ilişkin içtihadın henüz yerleşik hâle gelmediği bir aşamada o hükmün yargı organlarıncı farklı biçimlerde yorumlanabilmesi hukukun doğası gereğidir. Zira hukukta nesnelliğin sağlanabilmesi açısından hukuk kurallarının belli ölçüde soyut kavramlar içermesi kaçınılmazdır. Nesnel hukuk kurallarının maddi alemde gerçekleşen olaylarla birebir örtüşmesi ve bunlara uygulanması ise her zaman mümkün olmayabilmektedir. Öte yandan hukuk kurallarının kapsamının tespitinde kural koyucu ne kadar titiz davranırsa davranırsın kuralın yürürlüğe girmesinden ve uygulanmaya

başlamasından sonra öngörülemeyen bazı yeni durumların ortaya çıkması da mümkündür. Bu gibi hâllerde kuralın yetkili otoritelerce ve özellikle yargı organlarının yorumlanması zorunlu hâle gelmektedir. Kuralı yorumlayan otoritelerin birden fazla olması, bazı hâllerde kuralın birden fazla yorumunu önlenemez kılmaktadır. Dolayısıyla hukuk kurallarının bu niteliği dikkate alındığında bir kanun hükmünün yargı organlarının farklı biçimde yorumlanabilmesi ve kurala ilişkin farklı içtihatların varlığı, tek başına kuralın belirsiz ve öngörülemez olduğu yargısına ulaşmayı haklı kılmaz. Bununla birlikte birden fazla içtihadın varlığı, hukuk kurallarının temel bir özelliği olan bireyin davranışını yönlendirebilme gücünü zayıflatacak bir boyuta ulaşmışsa kamu düzeninin bozulduğundan söz edilebilir. Bu durumda bireylerin hangi içtihadı göre davranışlarını yönlendirecekleri belirsizleşeceğinden öngörülebilirlik ortadan kalkar (Mehmet Arif Madenci, § 84).

12. Yargısal kararlardaki değişiklikler, hukukun dinamizmini ve mahkemelerin yaklaşımlarını yaşanan gelişmelere uyarlama kabiliyetlerini yansıtmaları yönüyle olumludur. Ancak uygulamadaki birlikteliği sağlamaları beklenen yüksek mahkemeler içinde yer alan dairelerin benzer davalarda tatmin edici bir gerekçe göstermeksizin farklı sonuçlara ulaşmaları bir kararın belirli bir daireye düştüğü takdirde onanacağı, başka bir daire tarafından ele alındığı takdirde bozulacağı gibi ihtimale dayalı ve birbirine zıt sonuçları ortaya çıkartır. Bu ise hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşecektir. Ayrıca böyle bir algının toplumda yerleşmesi hâlinde bireylerin yargı sistemine ve mahkeme kararlarına duymaları beklenen güven zarar görebilir (Türkan Bal, § 64).

13. Uyuşmazlığın çözümünde etkili olan maddi vakıaların değerlendirilmesi, yorumlanması ve nitelendirilmesi derece mahkemelerinin takdirindedir. Maddi vakıalar, uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarından farklı olarak sadece somut bir olayı ilgilendirdiğinden ancak somut olayın koşulları çerçevesinde yorumlanabilir ve anlaşılabilmektedir. Somut olayın tek bir uyuşmazlığa konu edildiği durumlarda maddi vakıalara ilişkin olarak mahkemeler arasında görüş ayrılığı oluşması mümkün değildir. Buna mukabil aynı olay çerçevesinde birden fazla uyuşmazlığın birden fazla mahkemede görüldüğü hâllerde farklı mahkemelerin aynı olay kapsamındaki bir maddi vakıayı farklı değerlendirmesi ve yorumlaması mümkündür. Maddi vakıanın farklı yorumlanmasına bağlı olarak aynı olaya ilişkin uyuşmazlıklarda farklı sonuçlara ulaşılması ve birbiriyi çelişen kararlar verilmesi olasıdır. Bu durumda da aynı maddi vakıanın farklı değerlendirilmesine bağlı olarak adil yargılanma hakkının ihlal edilmesi söz konusu olabilir.

14. Anayasa Mahkemesinin yukarıda ilkeleri belirtilen derece mahkemeleri için uyguladığı kriterlerin kendi kararları içinde uygulaması gereklidir. Emrah YAYLA kararından sonra istikrarlı bir şekilde çok sayıda kararında başvurucların duruşmada hazır bulunma talebinin reddedilerek SEGBİS ile katılımının yeterli görülmesi Anayasanın 36. Maddesinin ihlali olarak değerlendirilmiştir. Başvuruclar yönünden de bu karardan ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır. Mahkemenin bu içtihadından kısa süre içerisinde farklılaşması hukuk devleti, hukuki güvenlik ilkeleriyle uyumsuzdur. Bu sebeplerle başvurucların Anayasa'nın 36. Maddesinde belirtilen adil yargılanma hakkının ihlal edildiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye
Selahaddin MENTES